

Wyrok z dnia 9 marca 2006 r.

II UK 98/05

Nie ma podstaw do przyznania renty socjalnej osobie, która z medycznego punktu widzenia nie jest całkowicie niezdolna do pracy, choćby nie miała możliwości jej podjęcia z innych przyczyn.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie: SN Beata Gudowska, SA Zbigniew Korzeniowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 marca 2006 r. sprawy z wniosku Marty S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę socjalną, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 stycznia 2005 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 25 stycznia 2005 r. [...] Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację wnioskodawczyni Marty S. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o rentę socjalną, podzielając ustalenia Sądu pierwszej instancji poczynione na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego, w tym dowodu z opinii biegłych lekarzy sądowych: internisty, laryngologa i neurologa - psychiatry, według których wnioskodawczyni jest trwale, częściowo niezdolna do pracy w związku z rozpoznaną głuchoniemotą istniejącą od dzieciństwa. W ocenie biegłych, uszkodzenie słuchu odwołujące się ma charakter utrwalony. W związku z zasadniczym schorzeniem cierpi również na przewlekłą nerwicę lękowo-subdepresyjną i nie jest w związku z tym przygotowana i zaadaptowana do życia z głuchotą. Powyższe nie stanowi jednak o jej całkowitej, trwałej niezdolności do pracy, tym samym nie spełniła ona wymogów określonych w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 czerwca

2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.), warunkujących przyznanie dochodzonego świadczenia.

Powyższy wyrok zaskarżyła kasacją wnioskodawczynie i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 12 pkt 3 w związku z art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39 poz. 353 ze zm.) w związku z art. 15 ustawy o rencie socjalnej, wobec przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, „iż możliwość wykonywania pracy przez wnioskodawczynię w konkretnych warunkach pracy stanowi częściową niezdolność do pracy, gdy faktycznie jest to całkowita niezdolność do pracy w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS” oraz naruszenie prawa procesowego - art. 285 § 2 w związku z art. 241 i 378 §1 k.p.c., art. 5 w związku z art. 117 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c., wniosła o jego „uchylenie w całości oraz wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja została oparta na obydwu podstawach wymienionych w art. 393¹ k.p.c., tak więc przede wszystkim należy odnieść się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania i zbadać czy mogło mieć ono istotny wpływ na wynik sprawy. W ocenianej sprawie zarzuty kasacji, w tej części, dotyczyły właściwie ustalenia faktów, przez zakwestionowanie braku wydania łącznej opinii biegłych, a nadto oceny dowodów „przez nierozważenie wszystkich dowodów”. Zarzuty te nie mogą być uznane za zasadne. W sprawie zostało ustalone (na podstawie przeprowadzonych dowodów), że wnioskodawczynie jest jedynie częściowo niezdolna do pracy z przyczyn laryngologicznych i neurologicznych, zaś z punktu widzenia internistycznego nie jest niezdolna do pracy. Fakt, że zgodnie z art. 285 § 2 k.p.c. biegli mogą złożyć opinię łączną, nie oznacza, że w każdym przypadku jest to konieczne, potrzeba taka może wynikać z okoliczności sprawy i podlega ocenie sądu orzekającego. W rozpoznawanej sprawie nie było to konieczne, opinie biegłych złożone w sprawie były bowiem, tak w diagnozie jak i w konkluzjach, jednoznaczne. Podobnie jako niezasadny należy ocenić zarzut naruszenia art. 5 i 117 k.p.c. „przez zaniechanie pouczenia wnioskodawczynie o możliwości złożenia wniosku o ustanowienie adwokata z urzędu”. W toku postępowania przeprowadzone zostały wszystkie dowody dla wyjaśnienia jedynej

spornej okoliczności (stanu zdrowia wnioskodawczynie i oceny czy spowodował on jej trwałą i całkowitą niezdolność do pracy), stąd nieustanowienie w sprawie fachowego pełnomocnika, nie miało wpływu na przebieg postępowania.

Nieusprawiedliwiony jest także zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., statuującego zasadę swobodnej oceny dowodów, według której sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Taka ocena, dokonywana jest na podstawie przekonania sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - wając ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000 nr 17, poz. 655). Tak procedował Sąd w niniejszej sprawie, stąd odmienny pogląd wyrażony w kasacji nie jest zasadny.

Nie można także podzielić zarzutu naruszenia prawa materialnego. Na wstępie trzeba przypomnieć, że renta socjalna ma charakter świadczenia zabezpieczającego, a jej celem jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, świadczenie to przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki lub nauki w szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia lub w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. W ust. 2 wskazano, że osobie, która spełniła warunki określone w ust. 1, przysługuje renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała, bądź renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy, dokonuje się na zasadach i w trybie określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, stosując odpowiednio między innymi art. 12 - 14 tej ustawy (art. 5 i 15). Przepis art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, definiując niezdolność do pracy, stanowi, że niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu, i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Przepisy ust. 2 i 3 wskazują, że całkowicie niezdolną do pracy

jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy, a częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Natomiast zgodnie z jej art. 13 przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, oraz możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Dokonując analizy pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiejkolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarabkowania wykonywaniem jakiejkolwiek pracy). Osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest więc osoba, która spełniła obydwa te kryteria, a więc jest dotknięta upośledzeniem zarówno biologicznym, jak i ekonomicznym (por. niepublikowany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2004 r., I UK 28/04). W orzecznictwie przyjmuje się również (wyroki z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 11/03 oraz z dnia 5 lipca 2005 r., I UK 222/04, niepublikowane), że decydującą dla stwierdzenia niezdolności do pracy jest utrata możliwości wykonywania pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu przy braku rokowania odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Gdy więc biologiczny stan kalectwa lub choroba, nie powodują naruszenia sprawności organizmu w stopniu mającym wpływ na zdolność do pracy dotychczas wykonywanej lub innej mieszczącej się w ramach posiadanych lub możliwych do uzyskania kwalifikacji, to brak prawa do tego świadczenia.

Prawa tego nie można w szczególności wywodzić z przewidzianych w art. 13 ustawy o emeryturach i rentach przesłanek, a więc: stopnia naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, możliwości wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowości przekwalifikowania zawodowego, przy wzięciu pod uwagę rodzaju i charakteru dotychczas wykonywanej pracy, poziomu wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych, bowiem odnoszą się one tylko do ustalania stopnia lub

trwałości niezdolności do pracy. Są więc bez znaczenia, jeżeli aspekt biologiczny (medyczny) wskazuje na zachowanie zdolności do pracy. Obiektywna możliwość podjęcia dotychczasowego lub innego zatrudnienia, zgodnie z poziomem kwalifikacji, wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych może być brana pod uwagę tylko wówczas, gdy ubiegający się o rentę jest niezdolny do pracy z medycznego punktu widzenia, gdyż oba te aspekty muszą występować łącznie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 675/98, OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 624). O niezdolności do pracy nie decyduje więc niemożność podjęcia innej pracy warunkowana wiekiem, poziomem wykształcenia i predyspozycjami psychofizycznymi, lecz koniunkcja niezdolności do pracy z niezdolnością do przekwalifikowania się do innego zawodu.

Odnosząc to do okoliczności sprawy, należy wskazać, że jeżeli osoba ubiegająca się o świadczenie z medycznego punktu widzenia nie jest całkowicie niezdolna do pracy, to nawet gdy występują tzw. kryteria ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiejkolwiek pracy), brak podstaw do przyznania świadczenia.

Okoliczności te zostały prawidłowo ocenione w toku postępowania, stąd też uznając kasację za niezasadną orzeczono jak w sentencji po myśli art. 393¹² k.p.c.

=====